

ՆԱԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 12 մարտի

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆԱԳԻՐ ԺՈՂՈՎՐ

Այսօր վերսկսվում է Վրաստանի Սահմանադիր Ժողովի գործունեությունը, և մենք, Վրաստանում ապրող այլազգիներս ընդհանրապես և հայերս մասնաւորապէս, չենք կարող չզգուշանալ մի պետութեան կեանքում խոշոր նշանակութիւն ունեցող այն երևոյթի, որը զայն է ազգայնացելու վրայ ժողովրդի անժելատելի և անվիճելի իրաւունքը՝ իր քաղաքական և տնտեսական շահերը պաշտպանելու և իր ազգի վիճակը իր սեփական ոյժերով անօրինելու կարեւր և առաջնակարգ հարցում:

Մի կողմ թողնելով այն զգացմունքները, որ մենք, Վրաստանում ապրող ազգային փոքրամասնութիւններս, կարող ենք կրել մեր սրտում շնորհիւ մեր փաստօրէն իրաւագույն դրութեան, որի պատճառով հնարաւորութիւն չունինք մասնակցելու Վրաստանի օրէնսդրական մարմնի մէջ, այնուամենայնիւ կարեւոր ենք համարում այստեղ կրկին ընդգծել այն իրողութիւնը, որ մենք երբէք հակառակ չենք եղել վրաց ժողովրդի ազգաբաղի ձգտումին՝ ապրել ազատ, ինքնուրոյն և անկախ կեանքով և այնպէս անօրինելի ջանքերով, կուլտուրական և տնտեսական կացութիւնը, ինչպէս այդ թելադրում է նրան իր ազգային ուրբն առանձնաշայտութիւնների ամբողջութիւնը և այս վերջինի կրկնել և անողոր օրէնքը:

Մենք գիտակցում ենք, որ մի ժողովրդի, մի ազգութեան և մի պետութեան համար այլ ճանապարհ չկայ ոտքի կանգնելու, իր ներքին հարուստ ոյժերը բացարձակօրէն զարգացնելու և դործնականապէս կազմակերպելու համար:

Բայց որովհետեւ մենք չենք կարող երբէք մտաւորութեան մասնել այն իրողութիւնը, որ Վրաստանի Սահմանադիր Ժողովը գերազանց օրէնսդրական մարմին է ոչ միայն վրաց ժողովրդի, այլ և Վրաստանում ապրող ուրիշ ժողովուրդների համար էլ, այդ պատճառով մենք չենք կարող մտաւորապէս և նրա կազմի միակողմանիութիւնը և ազգային փոքրամասնութիւնների ներկայացուցչութեան քաղաքականութիւնը պետական մի հաստատութեան մէջ, որի որոշումները պարտադիր և անվիճելի պիտի լինին Վրաստանում ապրող բոլոր ազգութիւնների համար անխորհր:

Եւ քանի որ այդ իրողութիւնը ստեղծուեց շնորհիւ այն հանգամանքի, որ Վրաստանի հայութիւնը, ի թիւս այլ ազգային փոքրամասնութիւնների, օրէնքից դուրս էր յայտարարուած և հնարաւորութիւն չունէր մասնակցել Սահմանադիր Ժողովի ընտրութիւններին իր քանակութեամբ և թիւին համապատասխան չափով, այդ հիման վրայ մենք յուսով ենք, որ նորակազմ Սահմանադիր Ժողովի անդամներն էլ պետակցելով այս անընկալ պետութեան ճարտարապետական փոփոխութիւնը, կաշխատեն մի քանի կարեւոր և հիմնական հարցեր լուծելու՝ յետոյ՝ սրտով համարել այդ ժողովը և հրաւիրել մի նոր Սահմանադիր Ժողով, որը կը զուտարուի արդէն առանց խախտելու ազգային փոքրամասնութիւնների միանգամայն անվիճելի քաղաքական և բարձրակարգ իրաւունքները:

Այդ կարեւոր հարցերի թիւին է պատկանում և նպատակութեան օրէնքը, որ մինչև այժմ, լինելով վերին աստիճանի անողոր և անօրինակ դրութեան մէջ, առիթ էր տալիս և լայն առաքարէզ էր բաց անում քաղաքացիական օրինազանցութիւնների և կասկածալիցութեան համար, որոնց շնորհիւ շատ հայեր, ինչպէս և այլ ազգերի պատկանող, բայց Վրաստանի քաղաքացիներ, չըմտան ընտրական ցուցակների մէջ և այսպիսով փաստօրէն չըկարողացան մասնակցել այն հաստատութեան կազմի ընտրութիւններին, որի մշակած օրէնքներին ապագայում պիտի նպատակուին քաղաքացիական:

Մեզ թւում է թէ Վրաստանի Սահմանադիր Ժողովի բոլոր անդամներն էլ պարզ գիտակցում են, որ ժողովրդի աչքում հեղինակութիւն կարող է ունենալ միայն այն պետական հաստատութիւնը, որը կազմուել է երկրում ապրող բոլոր իրաւագործ քաղաքացիների եռանդուն մասնակցութեամբ և շնորհիւ նրանց գործ դրած ջանքերի:

Եւ եթէ այդ շինիլ յիշեալ հաստատութիւնը միշտ կը մնայ անընտան մի երկրի, մի անտեղի յաւելուած՝ կցուած պետական ապագաբախի և հիմնուած լինելով աւազի վրայ, օրըստօրէ կը կորցնի և այն թէական հմայքն ու հեղինակութիւնը, որը նա հանդէս կը բերի իր գործունէութեան լոկ առաջին օրերին:

Ան այդ պատճառով մեր սրտագին ողջ շիններն ուղղելով վրաց ժողովրդին այսօրուայ նշանակալից քաղաքական և պետական ստեղծութիւն, մենք կրկին յայտնում ենք մեր յայտը, որ նա, յանձին իր ընտրեալներին, ժամանակին կը պետակցի այդ հաստատութեան խոշոր թիւրութիւնները և օր առաջ կաշխատի ուղղել այն սխալները, որոնց շնորհիւ ապագայում կարող են առաջ գալ քաղաքական և այլ բազմաթիւ բարդութիւններ, որոնք միանգամայն ցանկալի չեն երկու կողմերի համար էլ հաւատարմապէս:

Ինչպէս նա ցանկանում է Աստուծոյն ծաղկումը և բարգաւաճումը:

ՎԱՐԱԲԱՐԸ ԵՒ ԶԱՆԳԵՂՈՒՐԸ

Ղարաբաղից և Ջանգեղուրից նոյնպէս լուում են վատ լուրեր, թէ և այնտեղ, ստակախն, սով չկայ: Բայց Ջանգեղուրի մէջ, բացի տեղացիներից, կան նաև 20,000 զաղթականներ և էթէ նրանց օգնութիւն չհասցնելու, սովը անխուսափելի է: Պորխուում նստած անգլիացիները աշխատում են ճանապարհները հարթել այդ առթիւ:

ԳՎԱՆԱԿԻՑ ՊԵՏՈՒԹԻՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱՆԱԿԻՑ ԶԱՆՁԱԺՈՂՈՎՈՒՄ

Վերահսկել յանձնաժողովը մարտի 15-ին վերջացնում է յայտարարութիւնները քննութիւնը և բոլոր աշխատակիցները կարճակուն զբաղմունքներից: Եւստով պարտաւոր կը լինեն Բաղուի պատուիրած քննները, առանձին վկայաթղթերը, որոնցով յետագայում փող կը արուեն: Այդ վկայաթղթերը ստանալու համար պահանջող փաստաթղթերի մասին կը յայտարարուի առանձին:

ՇՆՈՐՀԱՎԱՆՈՒԹԻՆ ՆՆՏԻԿ ԶԻՆՈՒՐՆԵՐԻՆ

ՊՈՐՏ-ՍՍՅԻԴԻՑ հեռագրով հազարում են, որ հայոց եւրոպայում շնորհակալութիւն յայտնեց հնգիկ զորքին նրա ունեցած սրտակից վերաբերմունքի համար զէպի հայրը: Հնգիկ զորքերը համարեալ են օր փրկում են հայերի կեանքը և յանձնում են նրանց իշխանութեանը: Մտանք հինգ որբեր, 4-14 տարեկան հասակում, բերուեցին, որոնցից փոքրերին ստճիկները ջուրն էին ձգել, բայց փրկել էին անգլիական զինուորները:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՆ ԽՈՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պարկուում պատրաստութիւն

ՊԵՏԱՎԱՆՈՒԹԻՆ ԵՒ ԼԵՂՈՒ *

Հայոց պետական կեանքի ժամանակ գոյութիւն են ունեցել (խակապէս՝ արքունական) եկամտի դասնադաս հարկերը, որոնց նշանակելու համար լեղուն ստեղծել է զանազան բաներ—հատոյթ, հարկ, մուտք, սուրբ, մաքս, սակ, բաժ, հաս: Ռուսաց պետական կեանքում, որով մենք ազգիկ ենք վերջին տարում, գոյութիւն ունեն պետական եկամտի գանձան աղբիւրներ,— ДОХОДЪ, ДАՆЬ, ПОСТУПЛЕНІЕ, ПОДАՅКЪ, ПОЖИМЕНА, НАЛОГЪ, СБОРЪ, АКЦИЗЪ, РЕГАЛІА, АКЦИДЕНІА, ИРПЕՅ և այլն: Տեսնում ենք, որ ուսուցիչն մէջ այս եկամտի տեսակները ազգիկ շատ են, որ բնական է ազգիկ բարդ պետական և հասարակական կեանքի համար, և որ այս տեսակները շատ որոշ են, այսինքն որ այդ բաներից մեկն էլ մի յատուկ, անփոփոխելի եկամտի առումն է: Իսկ հայերէնի համար նոյնը չենք կարող սակ. եթէ առաջին չորս-հինգ բանը մղել կամ պակաս համարակալութեամբ կարող ենք ընդունել համապատասխան ուսուցիչն ստալին չորս-հինգ բանին, մնացած երեք բանը—սակ, բաժ, հաս—չենք կարող ուսուցիչն մնացած վեց բաներից և ոչ մէկին յատկացնել, որովհետև մեզ ճիշտ յայտնի չէ նրանց հին նշանակութիւնը: Եվ եթէ մենք այնու առիթով այդ բաները յարմարեցնենք ուսուցիչն

են տեսնում ընդունելու գերմանական լիազօրին: Հաւանական է, որ հիմնական, Այդուքը և պեղծիք Վիլսոնը կը կարգան գերմանական պրիմիէրի մօտ խաղաղութեան պայմանագրերը, որից յետոյ վերջին կը վերազաւոնայ Վէյմար պարլամենտին զեկուցանելու համար:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՄԻՍԻԱՅԻ ԳՆՈՒԻՆ ԳԵՆԵՐԱԼ ՖՈՐԵՍԷ ՈՒՍԿԵՐԻ ՇԵՌԱՆԱԼԸ

«Ворьба»-ին հաղորդում են. Գեներալ Ֆորեստե - Ուոկիերի երկամունքը հիւանդութիւնը սաստկացաւ վերջին ժամանակներս: Բժիշկները խորհուրդ տուին նրան հետանալ կովկասից և զնալ աւելի բարեխաղո առողջապահական տեղ:

Գեներ. Ֆորեստե - Ուոկիերը թողեց բրիտանական միսիայի գլխաւորի պաշտօնը և կիրակի Բաթումի վրայով ուղևորուեց զէպի Կ. Պոլիս:

ԼԼՈՅԴ-ՋՈՐՁԸ ԲԱՆՈՒՐՈՎԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Այդուք-Ջորջը մարտի 4-ին, արդիւնաբերական կոմիտէի նիստին, որը ընտրուած էր առաջին կայ շարժիչ, մի նշանաւոր ճառ արտասանեց: Ազգային արդիւնաբերական կոմիտէի նիստին կը յայտարարուի առանձին:

Պրեմիէրը ստում էր, որ ինքը գնում է, որպէսզի մասնակցութիւն ունենայ խաղաղարար կոմիտէի հետ, որը, ինչպէս յայտնուեց, աշխարհին կը տայ կատարեալ խաղաղութիւն: Ռուսաստանը քաղաքային, Գերմանիան, դատելով նշանակեցից, նոյնպէս քաղաքային: Մեր երկիրը հաւանականօրէն կը փրկէ քաղաքակրթութիւնը: Գուր այդ չղէտը է մտանալ: Եւ կոչ եմ անում բանուորներին և զործատերներին իրենց հայեարքը դարձնել զէպի ապագան և նախատեսել հեռու դարգացումը այնպէս, որպէսզի ապահովուի կոմիտէի նիստի վճիռների մըշտական լինելը: Պէտք է գտնուի

բաներին (ինչպէս министр—նախարար) դա կը լինի կամայական է ոչ ճիշտ, սակայն և այնպէս բաց կը մնային էլի մի քանի բաներ, որոնց համար չէինք ունենայ համարժեք բան, հայերէն կամ օտարազգի:

Վերջինը դարձաւ մի քանի ուսուցիչն բաներ, որոնք բոլոր պետական յանձնարարութեան ընդհանուր յատկութիւն ունեն—БУДЪТЕ, ВОЗМУЩЕНІЕ, ВОЗСТАНІЕ, МЯТЕЖЪ, СМУТА և այլն, բայց իրարանջիւրջ յատուկ գծեր ունեն, որով զանազանվում է միտքը և ըստ այսմ ենթակայ է տարբեր տեսակի և աստիճանի պատմիչները: Ի՞նչ է տալիս մեզ հայերէնը՝ այս յանցանքների արտայայտումը համար:

Պ. Իսախանյանի բառարանում կարծում ենք—БУДЪТЕ—խաղաղութիւն, շփոթ, խրտում, ապստամբութիւն, ընդվզում: Возмущение—խաղաղութիւն, խառնակութիւն, ապստամբութիւն: Возстаніе—ապստամբութիւն, խրտում: МЯТЕЖЪ—ապստամբութիւն, խաղաղութիւն, շփոթ: СМУТА—խաղաղութիւն, շփոթ, յուզում, յուզումներ, ազմուկ ապստամբութիւն, խառնակութիւն:

Մտանց երևում է, որ հայերէն բաները տալիս են ուսուցիչն բաները ընդհանուր բոլորն սեփական նշանակութիւնները, բայց ոչ իւրաքանչիւր յատուկ նշանակութիւնը, որոնք և հայերէնի միջոցով չէ կարելի ուսուցիչն բաների նշանակութեան զանազանութիւններն ըմ-

ան ձեռք, որպէսզի կարելի լինի փրկել բանուորներին սովի արհաւիրքից: Բանուորները պէտք է հաւատարմացնել լինեն, որ նրանք կը ստանան օգտի իրենց բաժինը:

ԿԼԻՄԱՆՍՈՅԻ ԿԵԱՆՔԻ ՄԱՆԱՔԻ ՓՈՐՁԻ ԱՌԹԻՒՒ

Կեանքային կեանքի վէճ տեղի ունեցած մասփորձի պատճառով Գաշխարհից՝ րը աշխատում են շուտով ստորագրել խաղաղութեան դաշնագրերը:

ԱՂԻՐԷՉԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

Ազգերշահի հանրապետութեան աշխատանքի նախարարի պաշտօնի համար ի նկատի է առնում Բագուի նախարարի հարեւոյնների ժողովների խորհրդի գործերի կատարելիչ Ա. Ն. Իսախանյանը:

ԶԵՆՈՒՐՈՒՐՆԵՐԻ ԲՈՂՈՐԸ

Ջինուորական բարձրագոյն խորհուրդը մարտի 5-ին քննեց Ջինուորի հարցը: Վաշինգտոնի Ջինուորի դեպարտմենտի շեփոյալ թագաւորի անուշից, բոլոր յայտնեց սկուպչիւնայի ընդհանրէմ, որով զանազակ են առնում Նիկոլայ թագաւորին և երկրը միայն ուժ Յերիայի հետ:

ՀԵՌԱԿԻՐՆԵՐ

(ՎՐԱՑ ՀԵՌԱԿԻՐՆԵՐ ԳՈՐԾ.)

ԲՈՒՇԵԻԿԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴ

Լաւիայի գեներալական խորհուրդը 9 մարտի. — Բացուեց Լաւիայի ստալին ժողովը: Ժողովին մասնակցում էին 146 դեկուբատ, որոնցից 84 կոմունիստներ: Պրեզիդենտի մէջ մտան բացառապէս կոմունիստները: Պատուաւոր պեղիզիւնի ընտրուած են՝ Ստուչկա, Լեյնի և երկարործական կոմիտար Ռուչին: Կոմունիստների ֆրակցիայի կազմակերպչա-

ԹՈՒՐԻՍ-ՍՐԱՐՔՈՒ ԶԵՆՈՒՐՆԵՐ
ՏՈՒՆԵՆԻ ՄԻՍԻԱՅԻ
ՊԵՏԱՎԱՆՈՒԹԻՆ
Փետրուարի 12-ին իրենց նշանաւոր, Նախկին Ռուսական հասարակութեան յատուկ միսիային, որը ուղարկուած է Ազգերշահի հանրապետութեան մօտ: Միսիայի կազմի մէջ մտնում է յայտնի բանաստեղծ և Բագուի հասարակութեան լաւ ծանօթ իր մանկավարժական գործունէութեամբ չուէն Զեկալ Էֆենդի: Այդ միսիայի լիազօրուած է իր կ'ոտավորութիւնից լայն և արտակարգ իրաւունքներով:

ՊՈՂՈՎ. Գ. Ա. ՇԱՀԲԱՂՈՎ ԿԼԻՄԱՆՍԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՏԱՐՈՒՄ

Պողպուլի-Ֆիլի Շահբաղովը Հայաստանի հանրապետութեան կողմից ուղարկուած է բրիտանական զորքերի շտաբը:

ԵՐԿԱՌՈՒՂՈՒ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ԿԻՉՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Անգլիական միսիայի առաջարկով Անգլիական երկաթուղիների կենտրոնական մի կազմակերպութիւն կազմելու առթիւ, հայոց խաղաղարար դեկուբատի նախագահ Մ. Յարութիւնեանը անմիջական ազդեցութեամբ զինքնուշտաստանի կատարութեանը վճիւ կայացնելու համար:

Կան կոմիտէն լատիւ գնդերի և Լատուիայի կառակցութեան հետ միասին կազմակերպեցին յեղափոխական զինուորական խորհուրդ Դիմիտրի Կոմարովի հետ: Նրա օգնական Պետրոս և անդամներ՝ Բառուան և Բառուգ:

ԳԵՐԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼ

Սպարսակեանների մասնաւոր յաղաղութիւնները կերկնում Սպարսակեանների ինքնակա-

վում է հայ պաշտօնականներով: Քանի հարկաւոր, եթէ չստանք հաղաղորդ տեղեկական բաներ կան այդ ճիւղի մէջ, սակայն զժի շինութեան զանազան մասերից, սնցնելով շրջակայքի և վազմուների մասերին, ապա վարչութեան պաշտօնէութեան և վերջապէս ապրանքների փոխադրութեան բարդ գործողութեան—հարկաւորը, զուցէ և հազարավոր բաներ, որոնք միանգամայն բացառաւոր են հայերէնում: Նոյնպիսի ազդատութիւն կը նկատուեց նոյնպէս զինուորական հանքային, իրավաբանական, տնտեսա-արդիւնաբերական, ֆինանսների, յատկապէս մաքսային վարչութիւնների մէջ: Ի՞նչ պէտք է անեն այն վարչութիւնների մէջ ծառայող պաշտօնականներ, որոնք հայերէն լեզուի պիտի պարեն գործերը, բայց ամեն քայլափոխում կանգ պէտք է առնեն բաների պակասութեան առաջ:

Չպէտք է մտաւոր, որ հայկական պետութիւնը պիտի ազգի ոչ թէ հին հասարակական պետական կարգերով, այլ այժմեան քաղաքակրթութեամբ ազգերով: Այսինքն հայերէն չուէն այն հանգամանքը, թէ մի պետութիւն մեծ է, միւսը փոքր, լեզուները երկուսի մէջ էլ միեւնոյն բարձրութեան վրայ պէտք է լին-

ԱՆԳԼՆԱԿԱՆ ԳԵՆԵՐԱԼ ԲԷՅՈՒԹԻ ՄԷՉ

Բէյութից տեղեկացնում են, որ գեներալ Այլոնքիին քաղաքը ընդունեց մեծ հանգստով: Քաղաքապետը իր ազգաբնակիչների անունից նուիրեց մի թանկագին սուր: Գեներալ Այլոնքիին պատասխանեց, որ նա պարծեանում է նրանով, որ իր հրամանատարութեան տակ գտնուած զորքին վիճակուեց Ասորեստանի ապստամբները տաճկական

* Տես «Ժողովրդի Ձայն» № 52.

